

KRATKA TEORIJA
O
VATROGASTVU.

SASTAVIO I POSVETIO
SREDIŠNJEMU ODBORU ZAJEDNICE HRV. SLAV.
DOBROV. VATROGASNIH DRUŽTAVA

MIRKO KOLARIĆ,
UPRAVITELJ GASILANE I UČITELJ VJEŽBA DOBR.
VATROGASNOGA DRUŽTVA U ZAGREBU.

U ZAGREBU 1891.
KNJIGOTISKARA I LITOGRAFIJA C. ALBRECHTA.

KRATKA TEORIJA O VATROGASTVU.

SASTAVIO I FOSVETIO
SRIEDIŠNJEMU ODBORU ZAJEDNICE HRV. SLAV.
DOBR. VATROGASNIH DRUŽTAVA

MIRKO KOLARIĆ,

UPRAVITELJ GASILANE I UČITELJ VJEŽBA DOBR.
VATROGASNOGA DRUŽTVA U ZAGREBU.

U ZAGREBU 1891.

KNJIGOTISKARA I LITOGRAFIJA C. ALBRECHTA.

Kratka teorija o vatrogastvu.

§ 1. Što je vatrogasna četa?

Vatrogasna četa je skup mužkaraca, koji u slučaju požara imadu braniti i spasiti život i imetak svojega bližnjega.

§ 2. Koliko vrsti imade vatrogasnih četa?

Imade četiri vrsti, i to vatrogasci: a) zvanični, b) plaćeni, c) obvezni, d) dobrovoljni.

§ 3. Kako su ustrojene pojedine vatrogasne čete?

a) Zvanična tako, da se plaćeni vatrogasci gasilačke čete bave jedino vatrogasnimi poslovi. Takove gasilačke čete uzdržavaju samo veliki gradovi. Zvanični vatrogasci jesu po tome službenici gradskih obćina, a zastupstvo i poglavarstvo ovih izdaje ustanove o radu, plaći, časti, promaknuću itd. dakako bez uticanja gasilačke čete.

Zvanični vatrogasac prima se ugovorom i može svoju službu napustiti prema ustanovam ugovora.

b) Plaćene gasilačke čete drže obćine srednjih gradova i veći dio tvorničarâ. Vatrogasci plaćene gasilačke čete spadaju u službeno

osoblje obćinsko ili tvorničko pa se bave i drugimi poslovi budi obćinskim i dotične tvornice, budi svojimi privatnimi. Obćinsko uredjuje se zaključkom obćinskoga poglavarstva i zastupstva, a tvorničko na temelju tvorničkoga štatuta, potvrđena po nadležnoj oblasti. Plaćenomu vatrogascu gasilačke čete kao takovomu plaća se jedino onaj rad, što ga je vršio na garištu.

c) Obvezna gasilačka četa u mnogih državah postoji uz zvanične, uz plaćene i uz dobrovoljne gasilačke čete. Vatrogasce obveznih gasilačkih četa prisiljuje vatrogasni zakon (gasnik) na službu kao što vojnički zakoni vojнике.

Vatrogasac obvezne gasilačke čete dužan je doći na vježbu i garište bez ikakve nagrade a inače se bavi svojim zanimanjem.

d) Dobrovoljnu gasilačku četu uredjuju društvena u tu svrhu po vlasti potvrđena pravila.

Dobrovoljni vatrogasac može u društvo po volji pristupiti i izstupiti — prema ustanovam pravila; bira svoje čestničtvo i upravni odbor po slobodnoj volji također prema ustanovam pravila; odlučuje o svojoj odori i orudju, o nabavi gasilâ, o podpori i nagradah, odlikovanju i izključenju itd. Ovoga preimuntva neimadu gasilačke čete ni zvanična, ni plaćena, ni obvezna.

Sve vrsti gasilačkih četa pojedince sačinjavaju satnije, a ove se obično sastoje iz vodova ili gasnih vlakova. Vodove i vlakove sastavljaju vatrogasci penjači, štrcari i čuvari a iz potonjih uzimaju se vidari.

§ 4. Kakove dužnosti redovito imade vršiti pojedini vatrogasac po svojem naslovu i sposobnosti?

a) Penjač izbavlja ljudski život, životinje, dragocjenosti i vrednote, radi štогод treba u i na gorećih sgradah, polaze cievi nosilice i ravna štrenice. Ravnanje štrenice povjerava se vazda najveštijim penjačem; naročito polaganje cievi nosilice na ljestvah i stubah u više spratove.

b) Štrcar sastavlja i dvori vodopuste (hydrante), štrcaljke i vodonoshe (hydrofore); polaze cievi nosilice do goreće sgrade, te dobavlja vodu u obće, bilo to zajimači, presekami ili vodonosom.

c) Čuvar uzdržava red na vježbalištu i garištu dozvoljenim u zakonu načinom, ograničuje prostor, na kom vatrogasci rade, te pazi na položene cievine i čuva pripravljene a još neupotrebljene vatrogasne sprave, od kojih budu predaje samo članovom, kad što trebaju. — Čuvar nadalje izbavljene predmete preuzima i

na sigurnom mjestu čuva; od izbavljenih predmeta nesmije za požara nikomu pa i nakon odstranjene pogibelji ništa uručiti već samo onim, koji se izkažu da su vlastnici izbavljena predmeta ili da su ga vlastni preuzeti, pa i ta predaja smije biti samo u nazočnosti časnika, rojnika ili koje redarstvene osobe.

) Trubljačom i vidarom, koji se vazda uzmiju iz rečenih trijuh vrsti vatrogasaca, označuje rad posebni službovnik pojedine gasilačke čete.

§ 5. Kakova osobna oprema potrebna je pojedinomu odjelu vatrogaske čete?

a) Penjač ima:

1. kacigu sa štitnikom;
2. penjački pojas sa kvačcem;
3. izbavno i cievno uže;
4. penjačku sjekiru (bravdu);
5. izbavni klipak;
6. dimobranu spužvu;
7. penjačku svjetiljku;
8. dvoglasno zviždalo na vrpcu.

b) Štrcar ima:

1. kacigu ili kapu sa oznakom;
2. pojas;
3. (ako moguće) malu bravdu;
4. dvoglasno zviždalo na vrpcu.

c) Čuvar ima:

1. kapu sa oznakom;
2. pojas;
3. čuvarsко uže.

Vrst vatrogasnoga odiela i časnice oznake određuje obično u svih kulturnih zemljah „vatrogasna zajednica“, a nabavlja ih po mogućnosti svako vatrogasno društvo, ponajviše ipak sami članovi vlastitim troškom. Zaključak je svih dosada poznatih vatrogasnih zajednica o vrsti i načinu odjevanja: da odjeća vatrogasna neima biti slična vojničkoj i da nebude razkošna.

§ 6. Kakovim načinom dobavlja se voda u gasilačke svrhe?

Može se dobavljati na četiri načina, i to:

1. zajimači, kablići ter inimi posudami;
2. presekami;
3. vodonošom (hydroforom);
4. vodovodom.

§ 7. Kako se dobavlja voda zajimači, kablići ter inimi posudami?

Vatrogasci ili pučanstvo poredaju se u dva reda t. j. od štrcaljke do izvora ili potoka, te jedan red počam od zdenca, potoka itd. pruženu napunjenu posudu jedan drugomu sve do kraja reda na garištu predaju, dočim se drugim redom isto tako predavajuć prazna nazad vraća k zdencu, potoku itd.

§ 8. Kako se dobavlja voda presekami?

Preseke se napune bud iz zdenca, bud ribnjaka, potoka, čatrnce itd., te se voda privaja k štrcaljki. To biva samo onda, kad je garište udaljeno.

§ 9. Kako se dobavlja voda vodonosom?

Vodonos (hydrofor) smjesti se u neposrednoj blizini bud kakove zalihe vode, pa se uporabom cievi nosilica pribavlja radećoj štrcaljki.

§ 10. Kako se dobavlja voda vodovodom?

Vodovodom slaba tlaka pune se štrcaljke cievinami nosilicami, a gdje je tlak veći od tri atmosfere, može se bez štrcaljke neposredno cievinom štrcati na vatru.

§ 11. Koliko vrsti imade vodovoda?

Imade dve vrsti, i to: vodovod sa tlakom i bez tlaka.

§ 12. Kako se služimo vodovodom bez tlaka?

Vodovod bez tlaka služi za dobavu vode prigodom požara tako, da se pune preseke i štrcaljke vodom, koja kroz vodovod izpod zemlje po gradu ili inih mjestih teče.

§ 13. Kako se služimo vodovodom sa tlakom?

Služimo se vodopusti, na kojih se smjeste razdieljnice tako, da iz jednoga nastavka vodopusta potiču dva do tri mlaza, kojimi se neposredno može jurišati na vatru.

§ 14. Kakvu silu imade mlaz vodovoda?

Jakost mlaza ovisi o sabiralištu (rezervoaru) i o promjeru vodovodnih cievi, nu izkustvo uči, da mlaz vodovodne cievi može doseći daljinu od 32—40 metara, a izbačena voda u času iznosi do 400 litara.

§ 15. Što se može zahtjevati od dobrog vodovoda?

Dobar vodovod mora imati toliko tlaka, da bi radeći na četiri vodopusta sa osam mlazova imao pojedini mlaz dopirati do 20 metara daleko.

§ 16. Je li probitačno rabiti veliku množinu vode na jednom mjestu i na jedanput?

Nije. To nesamo nebi koristilo, jer bi se oslabio tlak mlazova, već bi se prekomjernom vodom oštetilo ono, što je požar poštedio.

§ 17. Koliko imademo vrsti cievinâ?

Imademo dve vrsti, i to sisalice i nosilice.

§ 18. Iz česa t. j. iz kakove sastavine tvore se sve sisalice?

Iz kože i šupera.

§ 19. Iz kakove sastavine tvore se cievi nosilice?

Za parnjače iz kože, a za obične štrcaljke iz konopljine (tkanine); nu ove se i impregniraju, i iz nutra provide šuperom, pa

kad su dobre, one nepropuštaju vodu, te ostaju iz vana suhe i pod tlakom od 12—15 atmosfere; stoga se obično rabe za parnjače i vodovode sa jakim tlakom.

§ 20. Kakove su cievi bile najprije poznate?

Prve cievi šivane su iz platna; poslije pravljene su iz kože.

§ 21. Kada su se obrele cievi nosilice?

Cievi iz tkanine godine 1720., a šuperom providjene godine 1847.

§ 22. Kada su izumljene cievi sisalice?

Dosada poznate cievi sisalice izumljene su godine 1850.

§ 23. Što nam služi za polaganje cievi nosilica?

Cievna vitla i to :

1. nosiva vitla ;
2. stojna na stroju smještena vitla, i
3. cievna kola.

§ 24. Čim se služi gasilačka četa u obće za izbavu i svladanje požara?

Služi se štrcaljkom, vodovodom, ljestvami, izbavili i pomagali.

§ 25. Koliko vrsti štrcaljaka imade?

Po sustavu poznato je do danas osam vrsti, i to: ručne, nosive, brentače, plinačice, taljigače, razstavnjače, vožnjače i parnjače.

§ 26. Tko je ustrojio prvu štrcaljku?

Antun Plattner u Augsburgu u Njemačkoj godine 1518.

§ 27. Tko je sa cievinom prvu štrcaljku ustrojio?

Ivan van der Hajde i njegov brat u Amsterdamu u Holandiji godine 1672.

§ 28. Tko je i kada ustrojio prvu parnjaču?

Prvu parnjaču ustrojio je Amerikanac Abel Šavk, godine 1829.

§ 29. Iz koliko česti sastoji se obično vatrogasna štrcaljka, i kako se ove česti zovu?

U glavnom sastoji se štrcaljka iz deset česti, a ove se zovu:

1. sara ;
2. čeplji ;
3. škuljevi ;
4. zračnjak ;
5. provodnici, srkač i dizač ;
6. dizalica ;
7. ravnotez ili kimalo ;
8. čepaljišta ;
9. tučac ; i
10. vodnjak.

§ 30. Što se zahtjeva od sisalne štrcaljke da bude dobra?

Sisalna štrcaljka mora sisati vodu 6 do 8 metara duboko, a mlaz valja da joj bude ob-

zirom na unutarnji promjer sare i ustnaca, kao i na propisanu radnu snagu i odaljenost, jak i silovit.

Osim toga valja da bude providjena svimi potrebnimi pripadci, te da odgovara tehničko propisanim izmjeram i na to se odnosećoj radnoj snagi. O ovoj jedino i odvisi valjanost štrcaljke.

§ 31. Što treba penjač da imade?

1. spremu za osobnu sigurnost;
2. sprave za dolaz u spratove;
3. sprave za ulaz na krov;
4. sprave za odstranjenje zaprieka i razvaljivanja;
5. izbavila za spasavanje ljudi;
6. sprave za izbavljanje pokretnina.

§ 32. Što penjaču služi za osobnu sigurnost?

Osobna odora i oprema.

§ 33. Koje sprave služe za ulaz u spratove?

Razne ljestve.

§ 34. Koje sprave služe za odstranjenje zapriekâ i razvaljivanje?

Čaklje, bravde, zidoderi, dubače, pijuk, lopate i t. d.

§ 35. Koja su izbavila za spasavanje ljudi?

Izbavnica, uskačnica, spustnica, izbavne ljestve i penjačko izbavno uže.

§ 36. Koje su sprave za izbavljanje pokretnina?
Izbavnica, prevoznica, izbavne košare itd.

§ 37. Koliko vrsti ljestava rabe gasilačke čete?

Imade pet vrsti i to:

1. prislanjače;
2. sastavnjače;
3. krovnjače;
4. kukače;
5. razstegače.

§ 38. Kako se izbavna, razvalna i ina pomagala dopremaju na garište?

Na kolih na dva ili četiri kotača; ta se kola zovu orudjna kola ili penjačke tarnice.

§ 39. Kakove sprave imademo proti dimu i ugušivim plinovom?

Svetiljku sigurnosti, čambrke, dimovnu spužvu i dimobran; ovaj potonji u raznih sustavih.

§ 40. Kakove imademo vidarske sprave?

Imademo priručnu ljekarnu, razne ljevkove, omote i nosila.

§ 41. Kakova rabe vatrogasei svjetila?

Svetiljku sigurnosti, razne ručne svjetiljke, baklje i petroljače svjetiljke.

§ 42. Kakova vatrogasei rabe budila na uzbud?

Rabe razna sveobća poznata i to: u gradovih telefon, automate uvrštene električnim

brzjavom, električka zvonila, drugdje trublje, bučke, zvonjenje, pucanje iz pušaka i mužara, po selih klepetala itd.

§ 43. Kakova treba da bude gasilana ?

Gasilana valja da bude suva, prostrana i svjetla ; ulaz joj neka bude prostran i nezapremljen, pa ako ikako moguće neka se zimi loži.

Odobrene u sjednici središnjega odbora zajednice hrv. slav. dobr. vatrogasnih društava ter izdano troškom zajednice.

U Zagrebu dne 5. travnja 1891.

Gj. Deželić v. r.,
predsjednik.

Dr. Betlheim v. r.,
tajnik.